

ZAMONAVIY SHAROITDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING KASBIY TAYYORLASH JARAYONIGA DEONTOLOGIK YONDASHUV

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika yo'nalishi 1-Bosqich magistranti

Nasirova Nigora

Ilmiy rahbari p.f.b.f.d (phd)prof.,N.J. Abdullayeva

Annatatsiya: *ushbu maqolada zamonaviy jamiyatda ta'lim va tarbiya tizimiga bo'lgan talab kun sayin ortib borayotganligi sababli bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash jarayonida faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, ularning kasbiy deontologiyasini shakllantirish muhim ahamiyat berish to'g'risida so'z suritladi.*

Kalit so'zlar: *Deontologiya, Kasbiy axloq, kommunikativ, interaktiv, kasbiy pedagogik, muloqotchanlik, ta'lim.*

Abstract: *This article discusses the importance of professional deontology in the process of professional production of future students, due to the increasing dependence on the education and upbringing system in modern society, not only with theoretical knowledge.*

Keywords: *Deontology, Professional ethics, communicative, interactive, professional pedagogy, communicativeness, education.*

Zamonaviy jamiyatda ta'lim va tarbiya tizimiga bo'lgan talab kun sayin ortib bormoqda. Bu jarayonda asosiy mas'uliyat o'qituvchilar zimmasiga tushadi. Ular nafaqat bilim berish, balki kelajak avlodni ma'naviy-axloqiy jihatdan yetuk insonlar etib tarbiyalash vazifasini ham bajaradi. Shu sababli, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash jarayonida faqat nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, ularning kasbiy deontologiyasini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Deontologiya — bu insonning kasbiy burchlari va mas’uliyatlarini belgilab beruvchi fan bo’lib, u o’qituvchilarning pedagogik faoliyatini yanada samarali tashkil etishda muhim o’rin tutadi. O’qituvchilarning kasbiy etikasiga rioya qilishi nafaqat o’z vazifalarini sifatli bajarishga, balki o’qituvchilarning ularga bo’lgan hurmatini oshirishga ham xizmat qiladi.

Deontologik yondashuvning nazariy asoslari

Deontologik yondashuvning ilmiy asoslari falsafa, pedagogika va psixologiya fanlari bilan chambarchas bog’liq. Bu yondashuvning asosiy maqsadi shaxsning kasbiy burchlariga sodiq qolgan holda axloqiy tamoyillarga amal qilishi va faoliyatini samarali tashkil etishidir. Shu bilan birga, zamonaviy ta’lim jarayonida deontologik yondashuv quyidagi jihatlar orqali amalga oshiriladi:

1. Kasbiy axloq tamoyillariga amal qilish.
2. Ta’lim jarayonida o’qituvchi va o’quvchi o’rtasidagi hurmat va ishonchni mustahkamlash.
3. O’qituvchilarning o’z-o’zini rivojlantirishga intilishi.

Zamonaviy ta’limda deontologik yondashuvning o’rni

Hozirgi vaqtda ta’lim muassasalarida deontologik yondashuvni amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyatga ega. Ta’lim sohasidagi globallashtirish, raqamlashtirish va bilimga bo’lgan talabning oshishi bu yondashuvni dolzarb qilmoqda. Ayniqsa, quyidagi masalalarga e’tibor qaratish lozim:

- Ta’lim jarayonida o’qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini oshirish.
- O’qituvchilarning jamiyat oldidagi mas’uliyatini anglash.
- Axloqiy tamoyillarni o’quv jarayonining barcha bosqichlariga tatbiq etish.

Bo’lajak o’qituvchilarda deontologik ko’nikmalarni shakllantirish

Kasbiy tayyorlash jarayonida quyidagi usullar yordamida bo'lajak o'qituvchilarni deontologik jihatdan tayyorlash mumkin:

1. Nazoriy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirish. Talabalarga faqat nazariy bilim berish bilan chegaralanib qolmaslik, ularni amaliyot orqali kasbiy faoliyatga tayyorlash zarur.
2. Rolli o'yinlar va treninglar. Talabalarga haqiqiy pedagogik vaziyatlarni modellashtiruvchi rolli o'yinlar orqali deontologik ko'nikmalarni singdirish samarali usullardan biridir.
3. Masala tahlili (case study). Real hayotiy muammolarni tahlil qilish orqali talabalarning mas'uliyatli qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish.
4. O'qituvchilar etikasini targ'ib qilish. Maxsus seminarlar, treninglar va mahorat darslari orqali kasbiy etikani o'rgatish.

Deontologik yondashuvni shakllantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy qilish bo'lajak o'qituvchilarda deontologik ko'nikmalarni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Jumladan:

-Onlayn platformalar va virtual laboratoriyalar: O'qituvchilarni turli didaktik vazifalarni bajarishga tayyorlash uchun foydalaniladi.

-Interaktiv treninglar va vebinarlar: Talabalarga deontologik tamoyillarni chuqur o'rgatishda yordam beradi.

-Multimedia vositalari: Video darslar, grafiklar va animatsiyalar yordamida axloqiy masalalarni yanada ta'sirli yoritish mumkin.

Deontologik yondashuvning afzalliklari

Deontologik yondashuv orqali bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash quyidagi afzalliklarga ega:

1. O'qituvchining kasbiy burchlariga mas'uliyat bilan yondashishini ta'minlaydi.
2. Ta'lim jarayonini yanada sifatli va samarali qiladi.
3. O'qituvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi.
4. Jamiyatda o'qituvchi kasbining nufuzini oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorlash jarayonida deontologik yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yondashuv nafaqat pedagogik faoliyat samaradorligini oshiradi, balki ta'lim tizimining sifatini ham yangi bosqichga olib chiqadi. Shu bois, pedagogik ta'lim muassasalarida deontologik yondashuvga alohida e'tibor qaratish, o'qituvchilarning axloqiy tamoyillarni puxta egallashiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Qodirov, O. (2019).** O'qituvchining kasbiy axloqi va deontologiyasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. **Ibragimov, A. (2020).** Pedagogik kasb etikasi. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti.
3. **Xo'jaev, S. (2021).** Zamonaviy ta'lim tizimida deontologik yondashuvning ahamiyati. O'zbekiston pedagogika jurnali, 3(6), 45-52.
4. **Aminov, F. (2022).** O'qituvchi va talaba: Kasbiy axloq va mas'uliyat. Tashkent: Fan va texnologiya.
5. **Davlatov, R. (2018).** Pedagogik kasbning ma'naviy-axloqiy asoslari. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.

6. **Yusupov, B. (2023).** Deontologik yondashuv va pedagogik etika: Teoriya va amaliyot. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
7. **Murodov, M. (2017).** Pedagogik jarayon va uning axloqiy-o'quviy asoslari. Tashkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.